

Småbørnskonferencen 2019

Voksnes rolle i børns leg – hvad siger forskningen?

Lone Svinth, Lektor, Ph.d. i Pædagogisk Psykologi

Pædagogisk indsigt - Leg

Tre temaer

- Social inklusion og trivsel
- Legemiljøer
- Voksnes rolle i børns leg

Forfattere Ditte Winther-Lindqvist
og Lone Svinth. Udkommer
efteråret 2019 på Aarhus
Universitetsforlag

Den styrkede pædagogiske læreplan – og leg

- **Før:** Pædagogiske læreplaner skulle give rum for leg
- **Nu:** Legen er grundlæggende for børns trivsel, læring, udvikling og dannelse

Legen i den styrkede pædagogiske læreplan – de voksnes rolle

- De voksne har et ansvar for at skabe legefællesskaber, hvor børnene udvikler sig
- De voksne kan evt. rammesætte legen, så alle børnene trives i deres rolle, prøver nye roller og sociale kombinationer og har en oplevelse af at være med
- Rammesatte lege kan fx tage udgangspunkt i, at børn og voksne sammen reflekterer over, hvad og hvordan legen kan udformes og udvikles. Disse lege åbner også mulighed for at inddrage de børn, der eventuelt står uden for legen.

Legen er anerkendt som et centralt aspekt ved det at være menneske. Samtidig er legen internationalt under stigende pres

- Efter at have gennemgået de pædagogiske læreplaner i 21 lande, konkluderede OECD, at koblingen mellem leg og læring er blevet et kernespørgsmål på daginstitutionsområdet (Pui-Wah, 2010: 68).

Overordnede kommentarer til de 45 studier

- Relativt få studier om voksnes rolle i børns leg
- Er legekompetencer noget børn naturligt udvikler, eller er det noget der skal læres?
- Mange studier med reference til Vygotskys zone for nærmeste udvikling og hans grundantagelse om at legen er børns mest centrale aktivitet
- Pædagoger synes primært at have en legitim rolle i legen, når legen skal tjene et læringsformål
- Forestillinger om den voksnes rolle i leg er tæt knyttet til forestillinger om børn, leg, læring og barndom

Voksen involvering i børns leg – skal, skal ikke?

Ja

- Legen som læringsarena
- Dagtilbud på et uddannelseskontinuum
- "En af grundene til, at du skal involvere dig i børnenes leg er for at finde ud af om de lære noget nyttigt i deres leg"

Nej

- Legen som udviklingsarena
- Barndommen har værdi i sig selv
- Leg er karakteriseret ved børns frie valg
- "Hvis vi gør legen til et pædagogisk virkemiddel, er det ikke længere leg"

Når legen tjener en læringsdagsorden.....

“Det handler om at involvere sig på en måde, så børnene ikke opdager, at de bliver undervist, og at de lærer noget. De skal helst bare tro, at de leger. De skal helst opleve, at de bare har det sjovt. De skal helst ikke opdage, at det er matematik de lære, og at det er sprog de lærer”.

Kilde: Trawick-Smith (2012: 117)

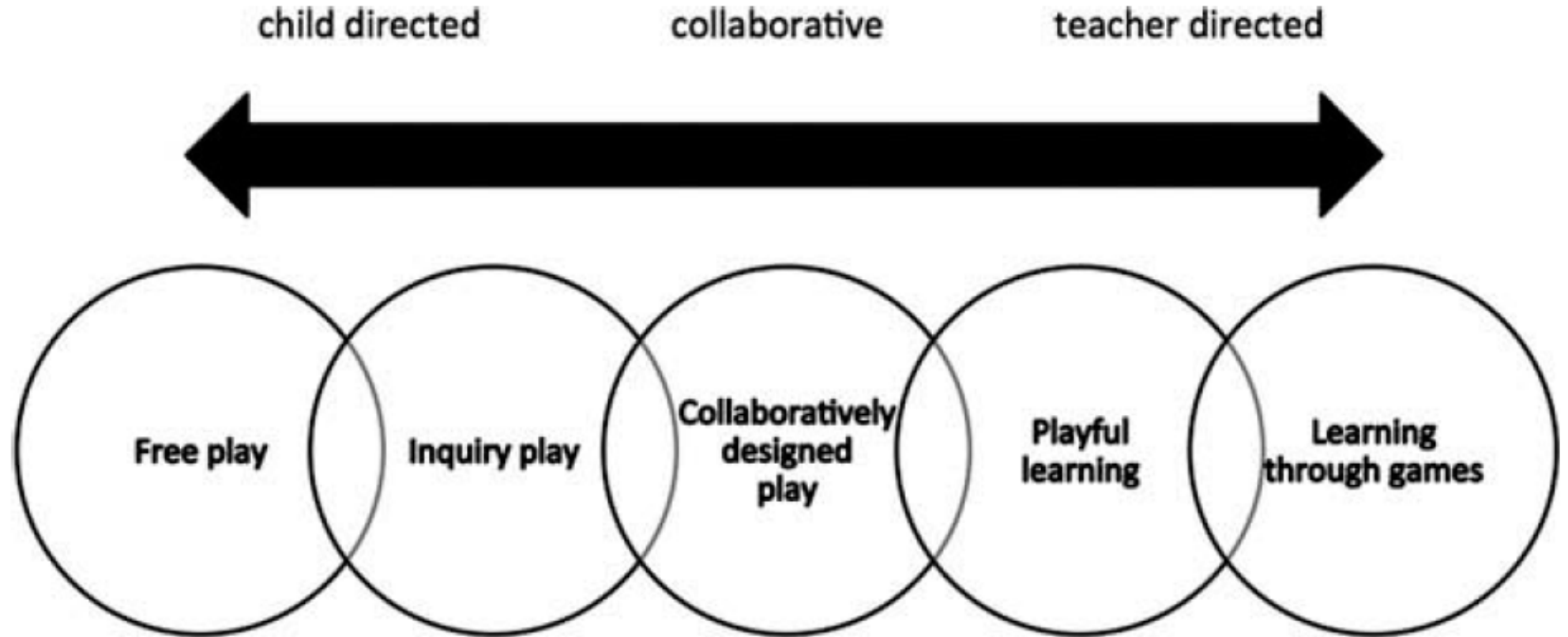
Andre begrundelser end læring for de voksnes involvering

- De voksnes involvering er en måde at bekræfte over for børn og andre voksne, at legen er vigtig (Samuelsson & Johansson, 2009: 90)
- De voksnes involvering kan være med til at sikre gode rammer for legen (Karrebæk, 2017).

En dansk stemme i denne 'enten/eller' del af forskningen

- En spørgeskemaundersøgelse fra 2012 gennemført af Broström & Frøkjær viste, at 73% af pædagogerne mente, at børn lærer og udvikler sig bedst i egen fri leg uden voksenindblanding

Børnestyret, voksenstyret eller midt i mellem?

Hvad kendetegner de voksnes rolle i midterpositionerne?

- (1) Initiativtager og inspirator
- (2) Deltagende og samspillende

Fordrer:

- Et rigt lege- og pædagogisk repertoire
- En legende tilgang (playfulness)
- Stort fagligt og personligt engagement – personalet er meget bevidste om deres forskellige roller i børn leg (at gå foran, bagved eller ved siden af)
- Sensitivitet og responsivitet
- Åbenhed for barnets perspektiv

Fysiske nærhed til børnene vigtig for børnene engagement i leg

- Når pædagogen var fysisk tæt på børnenes leg, var der mere end **tre gange** så stor chance for at børn engagement i legen var høj, end hvis pædagogen ikke var tæt på børnene

Legen er aldrig fri (Karrebæk, 2017)

- Det kan være en præstation i sig selv at deltage i en leg
- Det kan være benhårdt, hvis man ikke har de nødvendige kompetencer

“Fireårige er ikke nødvendigvis de bedste til at lære treårige noget. De har ikke det overblik, som voksne har. De voksne skal sikre, at der er gode rammer for børnene. De skal hjælpe børnene med praktiske ting og være de rollemodeller, som socialiserer børnene til at få en kultur, hvor de ikke driller og ekskluderer hinanden.”

Norsk undersøgelse: Fællesskabende legemiljøer

Børn i udsatte positioner har især brug for hjælp til:

- At få bygget fælles kulturelle og sociale referencer
- At overkomme sproglige barrierer
- At få hjælp til at komme ind i legen
- At blive gjort interessante i de andre børns øjne - det pædagogiske personales opmærksomhed og positive interesse er en katalysator for andre børns interesse

Kilde: Kibsgaard, 2015

Eksempel på hvordan legen kan indgår i bestræbelsen på at styrke børnefællesskabet (Svinth, 2019)

Opgave i projekt *Legende Lærende Samspil*:

- Vælg et barn som DU vurderer er i en udsat position
- Undersøg gennem åbenhed, dialog og iagttagelse hvad barnet er interesseret/engageret i
- Skab lege og aktiviteter med udgangspunkt i det som barnet er optaget af helt konkret – spørg det 😊
- Hvad finder barnet betydningsfuldt og vigtigt?
- Eksperimenter med at gå *foran* (bestemme), gå *ved siden af* (være medbestemmende) eller gå *bagved* (følge med eller efter) barnet

“Vi har en dreng hos os på knapt 5 år, han hedder Kevin og bor alene med sin far, som har et alkoholproblem. Kevin leger sjældent med de andre børn, han er meget tavs og holder sig for det meste for sig selv. Han falder nærmest i med tapetet. Når han ikke er i børnehaven, er der aldrig nogen, der savner ham, og han bliver ikke nævnt, når vi i samlingen opremser de børn, som ikke er her i dag. Han havde aldrig legeaftaler med nogen fra børnehaven. Vi satte os for at lære Kevin bedre at kende og for at udvide hans deltagelsesmuligheder. Vi startede med at spørge ham, hvad han godt kunne tænke sig at lege, hvis han skulle bestemme. EMIL FRA LØNNEBERG lød svaret promte og vi gik på biblioteket og lånte bøger om Emil. Vi læste bøgerne med Kevin, han kunne dem alle sammen forfra og bagfra. Vi laminerede billedsider fra bøgerne, som vi hang op ved vores lille scene, og vi inviterede Kevin til at fortælle om billederne og synge sange fra filmene for tre jævnaldrende drenge. Vi var to pædagoger som støttede ham og stillede spørgsmål, mens han fortalte og sang oppe på vores scenen. Da han var færdig, spurgte han lavmeldt de andre drenge, om de skulle lege Emil fra Lønneberg, det ville de gerne. Vi holdte os i nærheden og støttede når dialogen, forhandlingerne eller legen var på vej til at gå i hårknode for Kevin. Nu er der gået en måned. Emil fra Lønneberg er blevet en tilbagevendende leg blandt drengene, og Kevin er som forandret. Han er blevet en hel anden dreng, han er livet meget op, han taler og griner og kan oven i købet være lidt fræk en gang imellem. Han er meget mere med i hverdagen og i lege og han har også haft flere legeaftaler – for første gang oven i købet hos sig selv. Vi har vist far de videoer, vi har optaget af vores særlige opmærksomhed på Kevin. Far bliver meget berørt hver gang, og beretter om, at han også oplever positive forandringer derhjemme. Det har været noget af en øjenåbner for os at se, hvordan Kevin er blomstret op, og hvilken kæmpe betydning vores pædagogiske indsats har haft for ham og de andre drenge”

De nærer hans identitet,
kompetencer, relationer →
hans tilblivelse

Pædagogerne er
sensitive over for Kevins
situation og mistrivsel

Pædagogerne giver
Kevin medbestem-
melse, de går foran,
bagved og ved siden
af ham

De skaber radikalt
nye deltagelses-
muligheder for
Kevin

Hvad hæfter jeg
mig ved i casen
med Kevin?

De lytter og giver ham
positiv opmærksomhed,
de tillægger ham positive
intentioner

De guider og løser
konflikter – også før de
opstår

De viser de andre børn
at Kevin er en god
ven, som har noget at
byde ind med

Især fire temaer er fraværende i forskningen om professionelles involvering i børns leg

1. Få studier om professionelles involvering i de mindstes leg
2. Hvordan kan voksnes involvering i børns leg siges at have betydning for børns legefællesskaber og relationer?
3. Hvilken betydning kan den voksnes involvering i børns leg tænkes at få for barnets spirende identitet og selvfølelse?
4. Hvordan ser den voksnes involvering i børns leg ud fra et omsorgs- eller dannelsesperspektiv?

Spørgsmål?